

OD REDAKTORA NAUKOWEGO

Osią tematyczną w przedstawionych materiałach są zagadnienia aksjologiczne związane z wychowaniem w wartościach i ku wartościom. Podjęcie tematyki aksjologicznej jest uzasadnione wieloma względami: koniecznością dynamizowania badań w zakresie aksjologii pedagogicznej; funkcją wartości w życiu człowieka i wychowaniu; procesem reformowania polskiej szkoły; narastającymi zjawiskami w przestrzeni społecznej niszczącymi godność człowieka, świadczącymi o atrofii aksjologicznej.

Podstawę teoretycznych analiz i empirycznych badań stanowi aksjologia pedagogiczna. Ta dyscyplina szczegółowa, która „powstała na skrzyżowaniu pedagogiki ogólnej i aksjologii, tworząc wspólną przestrzeń wiedzy”¹, w ostatnich latach dynamicznie się rozwija. Prowadzone są badania teoretyczne nad wartościami: ich naturą, sposobami uczenia się wartości, ich genezy i statutu ontycznego, oraz empiryczne nad preferowaniem i urzeczywistnianiem wartości przez dzieci i młodzież.

W centrum zainteresowań badawczych są również zagadnienia metodyczne dotyczące edukacji aksjologicznej i wychowania ku wartościom. Istnieje pilna potrzeba badań w wyżej wskazanych poziomach, zwłaszcza nad podstawami aksjologicznymi edukacji i wychowania młodego człowieka.

Wartości pełnią istotną funkcję w życiu człowieka. Fascynują swym pięknem i dynamizują jego potencjalności, prowadząc do integralnego rozwoju. Człowiek żyje i funkcjonuje na sposób preferowanych i urzeczywistnianych wartości. Pełnią one znaczącą funkcję w wychowaniu. Stanowią cel, treść i efekt wychowania. Jak podkreśla U. Ostrowska: „W przestrzeni wychowania wartości odgrywają rolę zarówno jako normatywny system działalności wychowawczo-edukacyjnej, ele-

¹ U. OSTROWSKA, *Aksjologiczne podstawy wychowania*, w: B. ŚLIWERSKI (red.), *Pedagogika. Podstawy o wychowaniu*, t. I, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2006, s. 404.

ment wiedzy różnych przedmiotów, zwłaszcza humanistycznych i artystycznych, jak i jako obiekty badań interdyscyplinarnych”².

Jesteśmy świadkami reformowania polskiej szkoły, zarówno struktury oświaty, jak również programów nauczania. Według Podstawy Programowej Kształcenia Ogólnego dla szkół podstawowych nadrzędnym celem kształcenia w szkole podstawowej jest dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia³.

W dydaktyce szkoły wyższej kształcącej pedagogów podstawa aksjologiczna edukacji szkolnej powinna znaleźć swe znaczące miejsce. Przyszli pedagodzy muszą posiadać świadomość funkcji wartości w życiu i wychowaniu człowieka, wiedzę o wartościach i możliwościach wprowadzania wychowanków w świat wartości poprzez ich urzeczywistnianie w swoim życiu. Stoimy na stanowisku, że priorytetowym zadaniem w kształceniu pedagogów jest rozwijanie ich kompetencji w zakresie edukacji aksjologicznej i wychowania ku wartościom. Wychowanie człowieka wartościowego, zdążającego do pełni człowieczeństwa, by czynić świat lepszym, to priorytetowe zadanie dla pedagogów.

Nabiera ono szczególnego znaczenia w sytuacji narastających zjawisk świadczących o zagubieniu aksjologicznym, wykroczeń i wynaturzeń aksjologicznych, gdzie dobro nazywane jest złem, a zło dobrem. Jesteśmy świadkami manipulacji wartościami. Bohaterami stają się zabójcy życia. Jak zauważa U. Ostrowska: „Ludzie doświadczają wielu skrajności, mają także niejednokrotnie sprzeczne pragnienia, aspiracje i potrzeby. Są wrażliwi i bywają bezwzględni, zmierzają do szczytnych ideałów i zadowolają się osiągnięciami nie wymagającymi wysiłku, a nawet zdobyciami kosztem dobra innych; są zdolni do wiary, nadziei, miłosierdzia, a przy różnych okazjach okazują się podli, nienawidzący i okrutni; z jednej strony cechują się rozumnością, uczuciowością, kreatywnością, z drugiej popadają w głupotę, kierują się bezwzględnością i zadowolają się schematyzmem; bywają skorzy do miłości i współczucia, ale także nie są wolni od zazdrości, nienawiści i złej woli; podejmują trud dociekania istoty życia i zadowolają się stereotypowymi prawdami i/lub najprostszyimi wrażeniami zmysłowymi pozbawionymi głębi”⁴.

W powyższych kontekstach podejmowanie zagadnień aksjologicznych staje się aktualnym i pożądanym zadaniem.

² Tamże.

³ Zob. Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego. Załącznik nr 2, s. 1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r.

⁴ U. OSTROWSKA, *Aksjologiczne podstawy wychowania*, s. 401.

W przedstawionym opracowaniu punktem wyjścia teoretycznych analiz jest artykuł U. Ostrowskiej, stanowiący syntezę wiedzy z zakresu aksjologii pedagogicznej jako subdyscypliny naukowej. Ks. J. Siewiora podejmuje refleksje nad funkcjami wartości w wychowaniu. Podkreśla ich stałość i obiektywność jako warunek budowania człowieczeństwa w człowieku. Przedmiotem analiz M. Stein jest wychowanie ku wartościom w rodzinie. Autorka podkreśla znaczącą funkcję rodziny w wychowaniu ku wartościom i postuluje, by klimat rodzinnego wychowania kształtował się w kierunku modelu autorytarno-demokratycznego. Zagadnienia dotyczące nowej Podstawy Programowej Kształcenia Ogólnego stanowią przedmiot analiz K. Chałas i M. Buk-Cegiełki. K. Chałas dokonuje szczegółowej analizy podstawy programowej przedmiotów matematyczno-przyrodniczych pod kątem występowania wartości w celach ogólnych kształcenia oraz szczegółowych. M. Buk-Cegiełka analizuje podstawę programową klas I-III szkoły podstawowej pod kątem szansy integralnego rozwoju i wychowania ucznia poprzez urzeczywistnianie wartości w niej zawartych. Z przedstawionymi problemami koresponduje artykuł P.A. Leśniak, dotyczący znaczenia zachowań rodzicielskich w kształceniu zachowań altruistycznych dzieci. Przedmiotem analiz K.A. Brzuszkiewicz jest wychowanie ku wartościom w rodzinach dzieci w wieku przedszkolnym. A. Siedliska ukazuje wyniki badań dotyczące percepcji wartości zdrowia przez chore dzieci.

Przegląd badań odnoszących się do miejsca wartości zdrowia w preferowanej hierarchii wartości przez dzieci, młodzież i dorosłych jest treścią artykułu J. Horbowskiej.

Prof. dr hab. Krystyna Chałas